

Prof. Eric Borgman

Wat kan ik u vertellen. Ik word regelmatig uitgenodigd te spreken voor gezelschap dat van het onderwerp meer afweet dan ik. Dat heeft iets genants, want ga ik u nu vertellen hoe het moet? Nee, natuurlijk niet. Als u dat verwacht, dan gaat u maar weer naar huis. Dit is een beetje omslachtige manier om tegen u te zeggen: Maar wat denken jullie nu zelf?

Ik probeer iets te zeggen over de veranderde plaats van kerk, kerkelijkheid, religiositeit, vormgeving van religiositeit in onze samenleving. En ik probeer iets te laten zien van welke vragen dat oplevert. Want wat mij betreft is een van de belangrijkste dingen die wij ons moeten realiseren: We staan wel echt voor een overgang. Misschien wel meer dan 50 jaar geleden. Je zou ook kunnen zeggen: 50 jaar geleden is het begonnen, maar langzamerhand wordt het op een bepaalde manier steeds serieuzer. Je zou je kunnen afvragen of er over 50 jaar in Nederland nog wel zo iets als kerk bestaat. En of dat erg is, ook dat kun je je afvragen. In ieder geval staan wij nu in een situatie waarin niets meer vanzelfsprekend is en waarin je denk ik ook niet zomaar meer als vanzelfsprekend kunt aannemen al die dingen die bij het starten van de Jongerenkerk eigenlijk nog wel vanzelfsprekend waren. (Het starten van Groenewold is denk ik iets anders). Een kerkelijke structuur die nog bestond, voorgangers die er nog waren en fatsoenlijk waren opgeleid, dat is ook niet zonder betekenis. Mensen die ongeveer weten wat de katholieke traditie is en waar je dus ook een variatie van kunt presenteren. Wij staan nu in een veld waar niemand meer weet waar de Christelijke traditie over gaat en dat is een hele andere situatie. Heel ander beeld ook van wat religieusiteit is, we hebben het de afgelopen weken weer fijn mee kunnen maken hoe je óók kunt omgaan met religie en ook wat dat

doet voor het beeld met buitenstaanders naar wat religieusiteit is. Kortom een heel ander veld.

Ik zal u de komende 3 kwartier proberen mee te nemen met een aantal gedachten en realiseert u zich: mijn motto is: Makkelijker kan ik het niet maken, wel leuker. Dus u moet even mee. Ik laat ook wat teksten zien waarvan ook niet onmiddellijk duidelijk is wat die betekenen, waar jaren over die ene zin nagedacht. Dat zie je er ook aan af. Ik zal proberen het zo te doen dat u ervan meekrijgt wat ik denk dat u ervan mee zou moeten krijgen, maar ik moet wel even om uw aandacht vragen.

Ik had me niet gerealiseerd dat deze eerste dia er al zo nadrukkelijk zou hangen terwijl u binnenkwam, en een aantal mensen hebben al gevraagd: Ja, wat betekent nou 'Geen relevantie. Geen functie'. Waarom zet je dat er nou op? Nou, dat is wat mij betreft om iets af te weren. Iets af te weren wat wij op dit moment in de kerkelijke discussie heel snel meemaken en welke richting wij niet opmoeten. Wij moeten niet proberen voor de huidige situatie van betekenis te zijn, alsof je weet wat 'van betekenis' is en dan ga je je ernaar voegen. We moeten b.v. niet proberen zomaar de gaten te vullen die straks de participatiesamenleving gaat laten vallen. Kerken zijn verzamelingen van mensen van goede wil, nog altijd. Die willen allemaal graag vrijwilligerswerk doen. Dan weet je wel wat de relevantie van de kerk is.: vrijwilligers opleveren. Die weg is de weg vooruit níet. Geen relevantie. Geen functie. Wij, de kerk moet zelf nadenken over de vraag wat ze moet zijn, en alleen vanuit dat punt kan ze ook over de samenleving nadenken. En als ze dat gedaan heeft kan ze weer over zichzelf nadenken. Dus ja, de kerk is een dienst aan de wereld, maar wat die wereld is en hoe ze eruit ziet en wat in die wereld van belang is, dat moet vanuit een eigen standpunt van de kerk zichtbaar gemaakt worden. Dat kunnen we niet aan anderen

overlaten. Ook niet in de zin van, wat ook nog weleens gebeurt, protestante gemeenten zijn daar momenteel goed in, maar sommige katholieke gemeenten ook: Weet je wat, we gaan de mensen vragen waar ze behoefte aan hebben. Niet doen! Niet dat je mensen niet in hun behoeften tegemoet kunt komen, maar omdat onze taak niet is om de behoeften die mensen al hebben te bevredigen. Wij moeten ze laten zien dat ze wellicht andere behoeften hebben, andere verlangens dan die nu aan bod komen. En om dat te doen heb je veel meer nodig dan een enquête, dan je op de markt begeven, enz. Ik onderschat de kwestie dat we de zaken ook vol moeten krijgen en de rekeningen betaald moeten worden, helemaal niet, maar gelukkig ga ik daar niet over, daar zijn andere mensen voor. Daar zal ik dus nu ook geen aandacht aan besteden. Ik begrijp ook wel wat de andere kant is van dit punt. We moeten ook de mensen houden enz., maar realiseer je in ieder geval dat dát het dan is wat je aan het doen bent. Je bent aan het zorgen dat de rekeningen nog betaald worden. Dat is goed. Maar geloof niet dat je eigenlijke functie is: Mensen van dienst zijn in deze platte zin van het woord. Wij hebben niet zomaar aan de mensen iets te bieden. We hebben ze iets te bieden maar dat gaat langs een omweg.

Daarmee heb ik al iets gezegd m.n. over de insteek. Het motto: Zien, Oordelen, Handelen vanuit gelovig perspectief, kom ik nog op terug, want ook daar is wel een probleem mee. Maar dat zult u straks nog zien.

Ik begin maar eens met misschien wel de grootste zege die de katholieke kerk de laatste tijd is overkomen. En wie had dat gedacht? Ik niet. Toevallig moest ik de zondag nadat deze paus voor het eerst op het bordes van het Vaticaan verscheen preken en ik had me al voorgenomen: Ik zal niet al te teleurgesteld klinken als er straks weer iemand uit is gekomen waarvan we denken, wat moeten we daar nu

mee. En toen kwam deze man op het balkon en hij sprak twee woorden, en ik wist: hier gaat iets gebeuren. Bonne sera. Dat was meteen iets. Op zich was dat al een prestatie van formaat. Ik weet niet of u wel eens op het St.Pietersplein geweest bent, maar als je uit dat raam een heel plein kunt pakken, dan kun je iets. Iets wat niet zomaar iedereen kan. Deze paus heeft misschien wel op de meest effectieve manier een aantal kwesties opnieuw op de agenda gezet die eigenlijk nog zijn blijven liggen van het Concilie. Het tweede Vaticaans Concilie, waar de Jongerenkerk op een bepaalde manier ook uit voortgekomen is, het is niet toevallig dat het Concilie ongeveer 50 jaar geleden gesloten is, en de Jongerenkerk 50 jaar bestaat, en al die andere organisaties en groepen die in datzelfde tijdvak ontstaan zijn. Er begint straks een soort hoos aan jubilea (het is goed dat u als eerste hiervoor bent gekomen). Maar het is goed om te bedenken wat er toen eigenlijk op het spel stond. Waarom? Omdat volgens mij daar niet alles van is meegenomen. Het is goed om nog eens naar het Concilie terug te kijken omdat in ieder geval in Nederland het Concilie uitermate eenzijdig is gereciperd. Sterk aan de kant van die 2 woorden die ik op de vorige dia eronder had gezet met 'niet' ervoor. Geen relevantie, en wij willen allemaal relevant zijn. Geen dienst in de platte zin van het woord. En de Nederlandse kerk wilde in de jaren 60 vooral van dienst zijn aan de samenleving die er al was. Dat was een verkeerde gok, daar ben ik fundamenteel van overtuigd. En ik zal u niet alles daarover zeggen, want dat heeft ook nog met onze geschiedenis te maken. Ik zal in ieder geval met u proberen te laten zien en te kijken naar wat er is blijven liggen. Omdat dat erg is.

Uit het tot nu toe misschien wel meest persoonlijke document van deze Paus (Evangelium Caudium?, de naam kon ik niet goed genoeg verstaan) had ik nu een citaat en dat begint zo:

Ik geef de voorkeur aan een kerk die gewond is, pijn lijdt en vuil is omdat ze zich buiten op straat begeeft, boven een kerk die ongezond is omdat ze zich opsluit en zich vastklampt aan haar eigen veiligheid.

Ik weet niet hoe het met u is maar mijn hart springt op bij dit soort dingen. Eindelijk iemand die het weer snapt dat de kerk voorzover ze binnen iets is dat alleen maar is omdat ze buiten iets is. Caudium?, vreugde kan alleen maar bestaan als je die vreugde op een bepaalde manier van elders haalt. De kerk is niet van zichzelf. En opsluiten, dat kan niet omdat als je het in jezelf opsluit en bij jezelf houdt dan bestaat het op een bepaalde manier niet meer. In mijn traditie, de dominicaanse traditie is er een woord van Dominicus zelf van toen hij eindelijk twaalf mensen had voor zijn orde hij ze meteen al weer twee aan twee uitstuurde en toen iemand vroeg waarom hij dat eigenlijk deed, zei: Ja kijk, als graan bij elkaar blijft gaat het rotten, als je het uitzaait draagt het vrucht. Dat is dit: naar buiten, ook om zelf gezond te blijven. Naar binnen keren is gevaarlijk. We herkennen dit waarschijnlijk zelf allemaal tamelijk snel aan de kerk in Rome, maar ik zou toch ook willen zeggen: misschien geldt het ook iets meer voor ons dan we waar willen hebben.

Het citaat gaat verder.

Meer dan door de angst iets verkeerd te doen hoop ik dat de kerk zich laat leiden door de angst in zichzelf opgesloten te blijven in structuren die ons schijnzekerheid geven binnen de regels die er zijn, met gewoonten die ons een veilig gevoel geven terwijl aan onze deur mensen sterven van de honger en Jezus niet moe wordt tegen ons te zeggen: Geven jullie hen te eten. Het verhaal waar dit laatste zinnetje uit voortkomt kom ik straks nog terug, want er zit nog meer aan dan alleen dat wij iets moeten doen. Geven jullie hen te eten, een punt is: dat kunnen wij natuurlijk helemaal niet, wij kunnen de wereld niet voeden zoals ze gevoed moet worden. Maar daar kom ik straks nog

op terug. De beweging is duidelijk. Ga nou niet zitten denken: dit kan ik niet, dit mag ik niet, dit is gevaarlijk. Doe wat nodig is. Nogmaals, dit herkennen we waarschijnlijk tamelijk gemakkelijk bij wat wij dan meestal noemen het instituut kerk. Daar zijn nog allerlei problemen mee waar ik verder niet op in zal gaan. Wij zijn zelf natuurlijk net zo goed het instituut kerk. Anders hadden we geen gebouw, hadden we geen voorgangers, wisten we helemaal niet wat we moesten doen. Zo alleen maar negatief is dat instituut niet. Maar we herkennen dit tamelijk snel aan wat we dan meestal aanduiden als het instituut kerk. Maar hoeveel angst om het verkeerde te doen, hoeveel terughoudendheid om dingen te doen die maar belachelijk worden gevonden zit er eigenlijk bij ons. Hoezeer zijn wij vrij om werkelijk te doen wat nodig is. Mijn eigen, beetje kleine anecdote gaat over de sfeer waar de paus het ook over heeft, u ziet het trouwens even voor de duidelijkheid : het bovenste ding was het meest schokkende wat hij deed direct al na zijn aanstelling deed en dat was dat hij zelf de regels van de viering van Witte Donderdag overtrad . Dat is een heel interessante beweging: een paus die iets doet wat niet mag. Dat kán eigenlijk niet in de katholieke kerk, want het moment dat de paus iets doet mag het. Maar toch, hij deed iets wat eigenlijk niet mocht. Het wassen van de voeten is eigenlijk aan de priesters voorbehouden, en hij nam daar allerlei mensen voor, zélf s een vrouw! Je kunt wel nagaan hoe erg dat is. Dus hij deed net of het iets betekende. Nou dat is dus het een.

Het andere is wat mij betreft een van de meest indrukwekkende gebaren die hij heeft gemaakt: op Lampedusa het altaar wat gemaakt is op een van de vluchtboten die daar aan de lopende band zinken of net niet zinken... Dingen doen dus die niet voor de hand liggen, die eigenlijk niet kunnen, niet mogen, eigenlijk ook belachelijk zijn. Hij zei toen: Zijn wij niet in het westen, of in de hele wereld, zijn wij niet

aangetast door de mondialisering van de onverschilligheid. Dat we niet meer huilen om de mensen die daar en masse verdrinken in de Middellandse Zee. Maar hoeveel aarzeling om te huilen hebben wij eigenlijk? En moeten we daar niet veel meer van af? Willen wij niet, juist in de progressieve vleugel van de katholieke kerk net ook iets te fatsoenlijk zijn? Alsof we bang zijn dat we er werkelijk een punt van maken, of dat het wel wáár moet zijn. Soms is het mij allemaal net iets te afstandelijk. Alsof we denken: ja, als het maar mooi is dan zal het wel in orde zijn. Maar sommige dingen zijn niet mooi. Ik ben in ieder geval blij dat dat wat in heel veel progressieve groepen tamelijk gauw verdwijnt, Jezus die écht lijdt en doodgaat, dat dat hier nog geldt. Wij doen het in onze traditie met een tamelijk lastige kwestie. Het geloof wat iets heel moeilijks zegt. Dat zegt dat dáár hoop is. Als u het begrijpt mag u het zeggen. Ik snap het niet, ik probeer dat niet begrijpen voortdurend woorden te geven maar begrijpen doe ik het niet. Willen we niet, ook wij, net iets te veel begrijpen?

Goed, dat is wat mij... nou...De Paus wil niet weg, dat is ook een interessante...haha

Ik probeer nu iets van wat ik denk dat belangrijk is in de inzet van het tweede vaticaanse concilie eerst terug te halen om dat dan vervolgens te verbinden met de situatie waar wij ons in bevinden. In zijn eerste citaat uit het document wat over de kerk gaat, over de betekenis van de kerk, en het belang van dat document is dat het inzet op een manier die zeker toen ongebruikelijk was, maar nu nog steeds eigenlijk moeilijk en slecht is doorgedrongen. Die inzet is ongeveer dit dat de gedachtegang is dat God niet in eerste instantie zich met de kerk maar zich in eerste instantie met de wereld heeft beziggehouden. Jezus is geboren om de wereld te redden, niet om de kerk te stichten. Maar als ik het zó zeg, zegt u waarschijnlijk: ja, natuurlijk. Maar dat betekent nogal wat. Het betekent dat Jezus de

boodschap God uiteindelijk niet van de kerk is. En niet alleen maar inhoudelijk niet maar ook niet als we willen weten wat we moeten zeggen. Wij moeten het buiten vinden. Dat is, was in 1965 al lastig, dat is in een cultuur die niets meer van religieusiteit en christendom lijkt te willen weten moeilijker dan ooit. Wij moeten God buiten vinden. Daar moeten wij op toegerust zijn. Niet om wat wij vertellen, gaat het, maar om wat wij vinden en woorden geven. Die inzet is volgens mij van belang.

Ik ga naar de tekst.

Christus is het licht van de volken. Vandaar het vurig verlangen van deze heilige ... heilige kerkvergadering, ja dit soort taal dat spreekt men hè, dat schrijft men op in het latijn, maar daar zal ik u niet mee lastig, om met zijn licht dat op het gelaat van de kerk weerspiegelt heel de wereld te verlichten door het evangelie te prediken aan alle schepselen. In Christus is de kerk, en dan komt het, als het ware het sacrament. Dat wil zeggen: het teken en het instrument van de innige vereniging met God en van de eenheid met heel het menselijk geslacht. De kerk is een teken. Er staat niet: dank zij de kerk is de wereld een plaats waar God is. Of dank zij de kerk is er in de wereld niet alleen maar oorlog en ruzie. Nee, de kerk is een teken van het feit dat de wereld met God verbonden is en dat mensen/mensheid uiteindelijk één zijn. Daarom is het ook niet erg als we met weinig zijn. Het gaat er niet om dat wij de wereld moeten ombouwen. Het gaat om wat in de wereld is bij ons zichtbaar, hoorbaar, bewust enz. moet worden gevierd, hooggehouden, dankgezegd moet worden enz. Wij zijn het niet, wij hoeven het niet in te brengen, God is er al. God is er al. De kerk is een sacrament, een teken, ze ziet iets wat er al is en maakt dat voor anderen zichtbaar. Haar verkondiging is een verkondiging die zegt wat er al is, die zegt dus: (dit is heel moeilijk voor moderne gelovigen) onvermijdelijk, dat hoort erbij. De kerk

weet dus beter wat de wereld is dan de wereld zelf. Ja dames en heren, het Christendom is principieel arrogant. Dat vinden wij niet leuk, want wij willen graag bescheiden zijn. Maar bescheidenheid hoort niet bij de Christelijke traditie. Er was een groepje mensen, heel klein, in het Romeinse Rijk, en ze gingen bij elkaar zitten, zaten in kleine groepjes bij elkaar, soms nog geen twintig. En zij zeiden niet: Nou, wij mogen er ook zijn, of: God is ook een beetje van ons. Zij zeiden: wat wij ontdekt hebben dat is de God niet alleen van de hele wereld maar de God van de kosmos. Op dat moment is bescheidenheid volgens mij als mogelijkheid voor het Christendom van tafel. Onze God is de God van de kosmos. Wij zeggen iets over de wereld zoals ze in zichzelf is, en ja, dat kunnen we niet zomaar beschikbaar hebben, dat hebben we niet zomaar te verkondigen. Maar bescheidenheid zo van : als wij nou in ons hoekje zitten en we praten niet zo hard dan vindt de rest van de wereld het misschien ook wel goed, dat is geen optie. We zeggen dus iets tegendraads, we zeggen iets fundamenteels. Daar moeten we niet van schrikken, dan doen we het goed. Als niemand meer kwaad is op ons dan hebben we pas een probleem. Het is een groot probleem dat niemand in Nederland nog kwaad is op wat Christenen te vertellen hebben. Want we zeggen dingen, of we zouden dingen moeten zeggen die helemaal niet vanzelfsprekend zijn nl. dat iedereen meetelt b.v., en dat er geen onwaardig menselijk leven is b.v. in een samenleving die voortdurend mensen als onmenselijk behandeld. We zeggen allerlei dingen die helemaal niet vanzelfsprekend zijn. Maar op het moment dat het serieus wordt, denken wij van oh... misschien zien wij het wel verkeerd, en misschien moeten we wel bescheiden zijn. Ik zou zeggen, veel bescheidenheid zou wel eens angst kunnen zijn om tamelijk fundamenteel tegengesproken te kunnen worden. We zeggen bescheidenheid, maar we durven gewoon niet. Dit punt: sterker naar buiten, steviger staan, weten dat je ook iets zegt wat

helemaal niet vanzelfsprekend is, ik zou zeggen: laten we dat nou toch gewoon weer terugnemen. Want dat is onderdeel van wat onze traditie zegt. De Zoon is dus gekomen, gezonden door de Vader die ons van voor de grondvesting van de wereld in hem heeft uitverkoren en voorbestemd om zijn aangenomen kinderen te worden. Want het heeft hem behaagd alles in Christus weer samen te brengen. Christus is gekomen om de hele wereld te redden. Daarom ook heeft Christus om de wil van de Vader te vervullen het rijk der hemelen op aarde ingeluid en ons een mysterie geopenbaard door in gehoorzaamheid de verlossing te bewerken. Alle mensen zonder uitzondering worden in deze eenheid met Christus opgeroepen. Hij is het licht van de wereld, van hem zijn wij uitgegaan, door hem leven wij, naar hem zijn wij op weg. Dit laatste geldt dus voor iedereen. Niet alleen voor mensen die dat geloven. En als u het in een oneliner wil: ik zeg altijd in een meer heftige discussie: God bestaat ook voor mensen die niet in hem geloven, je hoeft ook niet in bacteriën te geloven om er toch ziek van te worden. God bestaat, dat betekent dat Hij voor iedereen bestaat. Dat voor iedereen geldt: dat we uit hem zijn en in hem zijn en naar hem/haar zijn. Dit punt, dat wij altijd al in de ruimte zijn waar geloof over gaat, dit is denk ik het moeilijkste punt in onze cultuur die gesecculariseerd is. Want secularisatie betekent uiteindelijk zoets als: Ja, religie mag wel bestaan, maar wel ergens dáár. Ze moet niet in de weg zitten. Ze moet achter de voordeur, heeft onze minister-president wel eens gezegd, of ze moet in de kerken. Ze moet in ieder geval niet denken dat ze óók nog iets te zeggen heeft wat wáár is. Nou, mijn stelling is, ik hoor bij een orde waarvan de lijfspreuk/wapenspreuk veritas is, waarheid, dus ik kan al helemaal niet zonder. Maar in ieder geval, mijn stelling is: Als we niet denken dat we iets waars te vertellen hebben, laten we dan naar huis gaan. We hebben iets te zeggen wat van fundamenteel belang is. Daarom blijven we het ook doen. Want makkelijk is het niet en simpel, en

leuk is het helemaal niet altijd. Soms is het makkelijker om te denken: Nou, vandaag even niet. Maar waarom doen we het dan toch. Omdat we denken dat dit waar is. Het mysterie van de heilige kerk, dit is het laatste stukje uit het begin van (latijns, kon dit niet verstaan), wordt door haar stichting openbaar. Dus wat die kerk is, dat zie je aan hoe ze begonnen is. De heer Jezus immers heeft met de kerk een begin gemaakt door het verkondigen van de blijde boodschap. De komst nl. van het Rijk van God wat sedert eeuwen in de Schrift was beloofd. Want de tijd is vervuld en het Rijk Gods is nabij. Dat Rijk treedt voor de mensen in het licht door het woord, de werken en de aanwezigheid van Christus. En daar omheen, om deze boodschap heen, verzamelen zich mensen, zij nemen die boodschap over en ze gaan die boodschap verder vertellen. Maar zij zijn niet de nabijheid van het Koninkrijk van God, zij verkondigen de nabijheid van het Koninkrijk van God, zoals ook Jezus niet alleen maar zelf de nabijheid van het Koninkrijk van God was, hij liet het zien dat het nabij was. We staan dus op een heel specifieke manier in de wereld en in de geschiedenis en dat is de taak van de kerk om dat te doen. Dit is daar de consequentie van. Uit het misschien wel meest revolutionaire document van het tweede Vaticaans Concilie ...(latijns, niet verstaan). Dit is nou zo'n zin, er is duidelijk vijf jaar over nagedacht en dat kun je ook zien. Dus ik zal hem twee keer lezen, want wat hier staat is van fundamentele betekenis voor de taak van de kerk, van elke vorm van kerkelijke instelling, van christelijk geïnspireerde visie op de wereld, omdat hier heel goed de balans wordt vastgehouden van dienstbaarheid aan de ene kant en visie aan de andere kant. Ik lees het een keer en dan breek ik het in stukjes.

In de dynamiek van zijn geloof, waardoor het geloof dat wordt geleid door de geest van de Heer die de gehele aarde vervuld, spant het volk van God zich in om in de gebeurtenissen, eisen en verlangens

waarin het samen met de overige mensen van onze generatie deelt, te onderkennen wat daarin werkelijke tekenen zijn van de aanwezigheid van God of van zijn plannen. Omdat wij geloven dat God van alles is, daarom zoeken wij naar tekenen van waar God dan is, waar die aanwezig is. Niet bij ons maar in de gebeurtenissen, eisen en verlangens waarin het samen met de overige mensen van onze generatie deelt, wat dus voor iedereen geldt, om daarin te onderkennen wat werkelijke tekenen zijn van de aanwezigheid van God of van zijn plannen. Wij moeten dus zien wat God van ons vraagt door op een bepaalde manier naar de werkelijkheid te kijken en waarom moeten we dat? Omdat God van die hele werkelijkheid is. Niet omdat wij persé zonodig moeten, omdat wij denken dat we de wereld moeten veroveren, maar omdat God al bij de wereld is, wij alleen maar kunnen weten wat we moeten doen, geloven, gesproken door goed naar de wereld te kijken. Een van de consequenties is dan : als je dat niet ziet heb je nog niet goed gekeken. Dat is dus aan ons theologen maar misschien ook wel aan alle predikanten, aan alle van het gelovige soort volhouden is. Hou vol. Als je het nog niet weet dan is het niet zo dat het niet waar is. Beter kijken, harder werken, beter studeren, niet denken het zal wel van God los zijn. Want dat is onmogelijk. Er bestaan geen situaties die van God los zijn. Er zijn moeilijke situaties maar zelfs in die moeilijke situaties is er nog sprake van Gods aanwezigheid. Die moeten we zoeken, daar moeten we voor uit, dat moet ons er ook uit trekken. Dus hoe mooi we met elkaar ook zingen en het hier misschien volhouden, als het niks te maken heeft met het buitengebeuren, en dan bedoel ik niet: als wij het niet naar buiten brengen, maar als wat we buiten zien niet uiteindelijk iets zegt over wat wij binnen doen. Dan klopt er iets niet. Nogmaals, dit is misschien wel moeilijker geworden dan ooit. Want in een cultuur waarin secularisatie de boventoon voert, is het veel simpeler om te zeggen: Ja kijk, de wereld dat hebben wij allemaal,

gelovigen hebben ook nog een beetje zelf. Die hebben een soort rare eigen traditie, af en toe halen ze dat uit de kast en daar hebben ze dan een paar eigen aberaties mee. Zo worden we voortdurend aangesproken. Als wij iets zeggen vanuit onze eigen traditie, waarvan we denken dat het toch voor iedereen geldt: Ja, maar je moet niet je eigen traditie aan anderen opleggen. Dus volgens een geseclariseerde cultuur is het veel makkelijker om te gaan met mensen die zeggen: Ja kijk, wij vinden wel wat, maar dat geldt voor ons. Mijn stelling is: De kerk kan niet iets vinden wat alleen voor haar geldt. De kerk vindt dingen omdat ze vindt dat dat voor iedereen geldt en wat ze dan doet dat is daar een soort voorschot op nemen. Wij snappen heus wel dat niet iedereen dat meteen mee gaat doen, maar wij moeten zo vast beginnen. Als hier, om het positieve dan maar eens te noemen, wat nog steeds voor de kerken een belangrijk punt is, als in de kerken de armen beter worden behandeld dan er buiten, dan is dat niet omdat het een taak is van de kerken om de armen te verzorgen. Het is de taak van iedereen om de armen te verzorgen. Een samenleving waar de armen meetellen, dat is een samenleving die voor iedereen goed is. Maar de kerk ziet dat, weet dat, weet ook daar iets mee te doen. Daar zal ik zo nog iets over zeggen. Daar zit een soort omdraaiing in en omdat ze dat weet, begint ze maar vast. Het is dus verkondiging wat de kerk doet, ook op het moment dat ze zogenaamde diaconie bedrijft. Het is niet zo dat de kerk dat doet als een soort laatste reserve voor de samenleving. Dat is mooi, dat weten we in ieder geval nog mensen die straks onze zieken gaan wassen als we daar geen geld meer voor hebben. De kerk vult de gaten van de samenleving niet op. Maar dat moet de kerk ook wel weten. We zijn niet voor de gaten. We zijn voor het geheel. Wij zijn van alles. God gaat over alles, of hij bestaat niet.

U ziet daar, if you are looking for a sign this is it, een teken dat je moet zijn waar je bent en kijken wat dáár Gods opdracht, Gods roeping, Gods woord is. Er zijn geen verkeerde plaatsen. Het is nooit ergens helemaal niet. Dat is niet simpel want nou kom ik uit bij zoals het is.

Ik heb het allemaal mooi gezegd. De taak van de kerk en wat ze allemaal moet doen, wat ze moet weten, wat ze hoog moet houden. En dan is dit de kerk. Misschien hier nog niet maar dan zal het niet lang meer duren. Ik zeg niet dit gebouw, ik weet niet wat hier nog mee gebeurt, ik geloof dat het voordat het Jongerenkerk was al aan ik geloof niet helemaal de heidenen maar dan toch minstens aan het gemeentebestuur was prijsgegeven. Maar in ieder geval, dit is natuurlijk niet alleen het concrete plaatje van kerkgebouwen, het is ook een plaatje van de stand van zaken van ons kerk. Het was ooit mooi, en je kunt als je heel goed kijkt nog wel zien dat het ooit mooi was. Je ziet daar nog restjes van en misschien als het licht nog een beetje mooi door het glas in lood valt dan zie je nog hoe mooi het ooit geweest is. Maar het is een ruïne. In zekere zin leven wij in een ruïne. De kerk die we nog hebben is een rest, is een overblijfsel van wat nog veel meer was maar waar de rest al van is afgevallen. En wij zijn nog als een klein stukje over. Dat is de realiteit. Ooit was er een heel gebouw, een maatschappelijk gebouw waar allerlei dingen in zaten, van scholen enz. tot hele grote organisaties, wereldwijd en lokaal, en daar was de kerk een onderdeel van. Het is er niet meer, maar de kerk weet dat, maar is er nog niet helemaal naar gaan staan. Ze weet het inmiddels wel maar ze zit nog steeds met dat idee van: ja eigenlijk zouden we iets meer moeten zijn, en in zekere zin hier valt het wel mee, maar als je in de meeste parochiekerken in Nederland komt dan word je voortdurend toegeroepen: Jullie zijn met te weinig! Vroeger waren het er veel meer! De kerken zijn te groot, lege

banken, voortdurend word je falen duidelijk. Toch zou ik zeggen dat we moeten blijven zeggen, en daarom benadrukte ik net zo: er zijn geen foute plaatsen, wat we zeggen bij de inwijding van de kerk, in ieder geval van de oudste katholieke traditie zegt bij de inwijding van de kerk, het staat er in het latijn: Deze plaats is door God gemaakt tot onschatbaar mysterie. Het is onberispelijk. Déze plaats is door God gemaakt. Oók deze plaats is door God gemaakt. Waar wij ook zijn, het is waar we moeten zijn. Hier moet het gebeuren, blijkbaar zijn wij hier nu neergezet. Hier moeten we het doen. En dat is niet een soort krampachtigheid, zo van: Nou, dan gaan we de mouwen maar eens opstropen. Dat kan niet. Nee, je kunt zeggen: Nou, pak allemaal een bezem jongens, en dan gaan we eens flink aan de gang. Dat kan. Een andere oplossing is: Weet je wat we doen? Één vleugel houden we, zetten we een muur voor en dan hebben we in een hoekje, wat vroeger een hoekje was van de kerk, hebben we toch nog een beetje een mooie plek. Ook een oplossing. Níet de oplossing volgens mij. Dit is de situatie en we moeten weten dat dit de situatie is. Er is iets wat ons niet meer lukt en we staan voor de vraag wat we hier in deze situatie moeten. Dat is een echte vraag. Bij een echte vraag hoort bij dat niemand zomaar het antwoord weet. Dat laatste is voor jullie misschien net iets makkelijker, maar in ieder geval voor Hollanders heel moeilijk. Hollanders denken nl. altijd dat het antwoord helemaal niet zo'n probleem is maar dat het grote probleem is dat de anderen niet begrijpen dat hun antwoord het juiste antwoord is. Dat ziet u bij Pauw en Witteman, dat ziet u bij dit soort discussieprogramma's. Daar denkt men niet: Goh, we moeten eens goed nadenken over deze vraag. Daar denkt men: Je moet proberen de ander te overtuigen dat mijn antwoord het juiste antwoord is. Dit is een vraag, hoe het met de kerk verder moet is een vraag waar het niet helpt als we zo met elkaar blijven discussiëren. We hebben het een tijd lang in Nederland wel gedaan: We weten eigenlijk het antwoord wel als we

nu maar... Maar we moeten ons realiseren: niemand heeft hier zomaar het antwoord op. Dit is een nieuwe situatie en in deze situatie moeten wij opnieuw bedenken wat het *dán* is om kerk te zijn. Wat doen wij hier? Wat zijn wij hier? Zijn wij een laatste rest of is dit een begin, maar een begin van wat dan? Niet zomaar van herstel natuurlijk. Maar wat is dan wel het perspectief? Waar gaan we naar toe? Wat bouwen we op? Waar bouwen we aan? Die vraag vind ik dat in kerkelijk Nederland in de volle breedte niet voldoende is doorgedrongen. Wij denken nog steeds dat als we nou maar slimme oplossingen vinden dat het dan wel mee valt. Het valt niet mee, er is een echt probleem. De kerk is aan het verdampen en dat is een probleem, vind ik. Daarvoor moeten wij hier staan. Met onze overtuiging, daarom ben ik daarmee begonnen, de overtuiging dat het nooit zo kan zijn dat God niet bij een situatie is, God is er. Wij moeten net zo lang zoeken totdat we weten waar en hoe, en dan kunnen we weer vooruit. Maar dat betekent in sommige gevallen dat we een tijdje lang even niks doen. Zwijgen. Goed kijken. Studeren. Niet weten. Ik heb in het hoogtepunt van onze ruzies, Nederlandse ruzies na 9/11 weleens gezegd: Als de kerken nou werkelijk een bijdrage zouden willen hebben aan deze situatie, dan zouden ze moeten zeggen: Wij weten nog wel iets anders dan tegen elkaar schreeuwen wie er gelijk heeft. Wij weten dat het zinvol is om dagelijks of wekelijks bij elkaar te komen, stil te zitten en het niet te weten en dan langzamerhand kan er opnieuw een weten ontstaan. Dat weten wij. Wij weten dat geduld zin heeft. En dat het niet uit ons zal hoeven komen. Wij hoeven het niet te verzinnen. Het kan ons gegeven worden. Maar dan moet je wel eerst hier willen zijn. Hier, dit is de situatie. Hier staan we. En dan? Dat is de vraag?

Nu stuur ik u niet met lege handen naar huis al zou ik wel zeggen dat dat eigenlijk wel gemoeten had. Dat doe ik toch niet want dat is ... (spraak op afstand, niet te verstaan).

Wat we dus niet moeten doen, en dat doet kerkelijk Nederland nog wel een beetje: Als het niet zo goed gaat met lokale kerken wat doen we dan? Dan spreiden we het allemaal wat dunner uit. Dan doen we wat minder en dan kunnen we misschien nog net iedereen bedienen. Dan maken we het wat kleiner, we zijn wat bescheidener, en dan kunnen we nog net doen wat er nodig is. Tot natuurlijk alle vrijwilligers over de 80 zijn en omgevallen, en dan heb je natuurlijk een probleem. Maar zo werkt het wel op dit moment, en nog een keer: Laten we nou eens al het oude bij elkaar leggen enz. Dit is niet de fout van de kerkleiding, dit is de fout van de vrijwilligers zelf. Die willen nooit ophouden. Goed. Wat daar nou achter zit is misschien iets leuks voor na de pauze, De paus heeft dat in zijn toespraak tot de Curie Marthaïsme genoemd. Je weet wel Martha die voortdurend aan het werk is, er kan een verslaving zijn aan werk, aan iets doen, aan maar voortdurend iets doen. Want ja, stel je toch voor dat je met lege handen staat. Niet dus dun uitspreiden, niet, en dan kom ik terug op geen zinvolle dienstverlening enz., niet doen wat succes lijkt te kunnen hebben, niet zeggen: Nou weet je wat, als mensen tegenwoordig geen mis meer willen hebben, laten we dan met zijn allen mediteren. Doen wij toch meditatie. Nee, zo kan het ook niet. Ik zeg niet dat meditatie fout is, helemaal niet. Maar niet langs deze weg. Als je dat zelf niet vindt, dan moet je het niet doen. Je moet opnieuw de vraag stellen: Wat is het om nu kerk te zijn? Waar zijn nu die tekenen van Gods aanwezigheid? Waar kunnen wij ons aan optrekken?

Een voorbeeld staat in die foto's ernaast. En ik zal ze uitpakken in deze zin. Het zijn twee foto's van een website van een Amerikaanse

parochie, Sacred Hart Parish in Camden, New Jersey. Dat is een stad, er zijn er meerdere in de VS, waar bij wijze van spreken ooit de geschiedenis zorgde voor rijkdom, maar die vorm van industrialisatie is voorbij. Auto's werden er gemaakt, ... bedrijven enz. Die vorm is voorbij, iedereen die kon weggaan is weggegaan en er blijven een paar mensen over die niks anders kunnen. U ziet daar een Paaskruis voor een kerk staan en als je heel goed kijkt zie je dat al die huizen zijn dichtgetimmerd. Toch is dit precies wat zij moeten doen, denk ik. Ook daar dat kruis nog voor de kerk zetten. Ook hier is Christus verzezen. Je ziet het nog wel niet, of soms een heel klein beetje. Soms lijkt het er wel niet op, maar als je nu heel goed kijkt dan weet ik toch nog wel een paar verhalen. Maar ook hier is het niet zeggen (en ik zeg dit natuurlijk niet helemaal voor niks in de Nederlandse context van dit moment): Dan doen we deze kerk wel dicht en de kerk waar het goed gaat daar gaan we nou met zijn allen omheen staan. Nee, déze plek, die heeft de kerk nodig. Hier moet het zichtbaar blijven. En dan moet je het ook zichtbaar willen maken. Niet zeggen: Nou, we houden het wel binnen want hier buiten is niet zo geloofwaardig. Juist omdat het niet zo geloofwaardig is, moet je het misschien doen. Dat is daar boven.

En dit is helemaal iets wat wij ons niet kunnen voorstellen, maar ik zeg het juist vanwege de extremiteit van het voorbeeld. Dit is een foto uit hun Goede Vrijdagprocessie. Dan gaan ze met dat kruis de straat op in de wijk rond en staan stil op de plaatsen waar dat jaar iemand is doodgeschoten. En dat zijn er 30 tot 50 per jaar. Niks doen. Staan. Wachten. En zeggen: Als het iets betekent, dan moet het ook hier iets betekenen. Niks van: Troost. Op Goede Vrijdag staan wij stil. Wij weten helemaal niet hoe het dan verder moet, maar we weten wel dat als wij dan stil staan dat dat nu de beste vorm is. Stil staan. Lopen. Er bij blijven. Het doen. Simpelweg het volhouden. Dus niet

denken: Ach, het heeft hier geen zin meer, want er komen geen mensen bij. Nee, juist hier heeft het zin. Ik weet niet wat dit voor ons betekent zomaar, en ook niet wat dat in alle situaties iets anders kan betekenen. Maar ik geef het voorbeeld om te laten zien dat lang niet altijd het meest voor de hand liggende ook het juiste is. Het meest logische is natuurlijk: Ja, ik ga daar een beetje buiten lopen. Als er al mensen doodgeschoten zijn, wie weet staat er nog iemand. Dat gaan we dus niet meer doen. Nee in plaats daarvan des te belangrijker: we blijven zeggen: Hier is Christus ook gestorven en dat betekent dat hij ook hier aan het opstaan is. Nou, je moet het maar durven. Mijn vraag is dus: Hebben wij deze moed nog? Het gaat niet over ..taal geloof, maar deze moed. Blijven staan. Moed die blijft zitten in het durven met lege handen te staan. Want dat is misschien wel de crux. Met lege handen staan. Alleen als je met lege handen staat, als je weet dat je met lege handen staat, kun je iets krijgen. Alleen als je zegt: Ik heb het niet, kan er iets in gelegd worden. Wat mij betreft gaat het verhaal, het komt niet voor niks twee keer twee In de synoptische evangelies zes keer, en in het Johannesevangelie ook nog eens zeven keer in het evangelie: het verhaal van de wonderbare broodvermenigvuldiging: Gaat hier over! Met lege handen staan. Toen de dag ten einde liep kwamen de twaalf naar hem toe en zeiden: Stuur de mensen weg dan kunnen ze onderdak zoeken in de dorpen en de hoeven in de buurt en wat gaan eten. Hier zijn we in een eenzame streek. Hij zei tegen hen: Jullie moeten hen te eten geven. Herken de zin die de paus herhaalde: Jullie moeten hen te eten geven. Maar ooit toen ik over deze tekst moest preken, voordat de paus dit gezegd had, toen viel ik over deze zin. Want dit kunnen wij natuurlijk helemaal niet. Jullie moeten ze te eten geven. Ik weet heus wel dat dat moet, maar dat gaat natuurlijk helemaal niet. En in sommige gevallen kan ik het misschien wel als ik net iets meer doe dan waar ik toe geneigd ben. Ik heb ooit eens een keer, het huis

waarin ik woonde was ooit opvang voor dakloze vluchtelingen, d.w.z. waar mensen worden doorverwezen. Ooit kwamen daar mensen aan de deur toen het kantoor al gesloten was. Ik heb ze toen niet binnen gelaten, ik heb daar dagenlang, wekenlang spijt over gehad. Want ik dacht: Ja, ik had ze misschien toch een bed moeten geven. Maar ik heb gezegd: Nee, U moet ergens anders zijn. Soms kun je het misschien toch als je je best doet. Maar kunnen wij zomaar die honderden mensen die op Lampedusa aanspoelen opvangen? Kunnen wij de wereld voeden? Nee natuurlijk kunnen we dat niet. Zij zeiden precies dat: Wij hebben niet meer dan vijf broden en twee vissen. Wij hebben het niet. Of we zouden voor al dat volk eten moeten gaan kopen. Maar het waren drie, vier, vijfduizend man. Dat kan dus helemaal niet. En dan kan het toch. Daarop zei hij tegen zijn leerlingen: Laat ze maar zitten in groepen van ongeveer vijftig. Toen nam Jezus de vijf broden en twee vissen, keek op naar de hemel, sprak de zegenbede uit, brak ze en gaf ze aan de leerlingen om ze aan de mensen uit te delen. Ze hadden allen volop te eten en wat er overschoot opgehaald, twaalf manden vol. Nou staat hier niet: Als je nou maar vertrouwt komt het vanzelf goed. Er staat ook niet, zoals sommige quasi moderne interpretaties: Eigenlijk hadden ze best genoeg, maar ze wisten het niet. Ze gingen het bij elkaar leggen en bleken ze toch genoeg te eten hebben. Ja, dat vind ik een uitermate flauwe uitleg. Alsof het altijd wel goed komt. Nee, het komt helemaal niet altijd goed. De wereld is soms gewoon niet goed. Deugt niet. En er is te weinig eten. Hier staat zo iets als: Als je toegeeft dat je het zelf niet kan, dan kan het kleine beetje wat je hebt misschien het begin worden van iets wat je nooit verzonnen hebt. Nieuwe mogelijkheden bestaan. Er kan iets anders gebeuren dan wat jij bedenkt. Nou, dit is misschien wel het meest tegen-culturele wat de kerk in de huidige samenleving heeft in te brengen. Niet wat wij berekenen moet ons bepalen, maar wat wij niet zomaar weten maar misschien zou

kunnen gebeuren. Als wij iets willen doen tegenwoordig dan gaan we eerst uitrekenen of het wel kan. De meeste dingen kunnen dan niet. Dat is duidelijk. Een van de redenen waarom bij grote industriële projecten in Nederland altijd te laag worden ingeschaald. Als je echt zegt wat het zou kosten om de Betuwelijn aan te leggen dan zou hij niet worden aangelegd. Dus wat doe je dan, je gaat eronder zitten, en dan ja dan moet het maar. Je kunt het moeilijk in elkaar laten storten. Maar wij liegen dus onszelf voor. Wij willen niet geloven dat er dingen zijn die alleen maar kunnen als we geloven dat het kan. Een heel duidelijk voorbeeld in de crisis afgelopen periode is Griekenland, nog het meest duidelijke voorbeeld van is. Aan het begin van de Europese Unie hadden de Europese landen ook schulden na de oorlog en ze zeiden: Weet je wat. Dat gaan wij voorlopig niet innen. Dan kunnen we verder en over tien jaar dan is dat geld helemaal geen probleem meer, dan maken we dat goed. Dat kon omdat de Amerikanen zeiden: Als jullie dat nu doen dan staat er een hele grote pot geld klaar, dat geef ik toe, maar toch, wij konden dat in 1947, en nu niet meer. Dat komt omdat we dit niet meer geloven. We geloven niet dat er iets mogelijk is wat we niet kunnen verzinnen, wat kan gebeuren, wat ons kan overkomen maar het beste is wat ons kan overkomen. Ander voorbeeld: Iedereen weet in Nederland die er verstand van heeft dat als het zo doorgaat met onze bevolking, de meeste van u zijn oud genoeg, maar een aantal van ons, er zullen geen mensen meer zijn, niet alleen maar niet meer te betalen om ons te verzorgen, maar simpelweg die dat kunnen doen. Als wij onszelf niet meer kunnen wassen is er niet iemand die dat doet. En nou krijgen wij allemaal mensen erbij, allemaal migranten, en wij zeggen: Ben je nou helemaal gek, die moeten weg. Terwijl alle planners weten dat over twintig jaar moeten wij mensen uit Afrika halen. Maar wij denken niet: Oh, maar ze zijn er al, dat is nou een list van de Voorzienigheid. Het zou zo maar kunnen. We zouden al gered

kunnen zijn voordat we een probleem hadden. Maar wij denken: Nee, wij zijn de baas. Dus eerst zeggen wij nee, en daarna zeggen we: Jij wel en jij niet. Wij zijn de baas, wij willen de baas zijn. En dit punt dat staat hier op het spel. Als je de baas wil zijn dan gaat het niet. Want als je gaat tellen en rekenen dan is het antwoord natuurlijk: Dat kunnen we niet, we hebben maar vijf broden en twee vissen. De meeste antwoorden zijn zo ...(te zacht gesproken). Toch kan er iets als we ons iets laten geven. Kunnen we ons nog iets laten geven?

Ik sla even iets over. Hier. Omdat dit iets zichtbaar maakt, hier hoort een heel verhaal bij, dat vertel ik zo, omdat dit iets zichtbaar maakt wat de kerk kan en hoe ze zich ook vorm kan geven op het moment dat ze weer een plaats wil zijn waar het onmogelijke kan gebeuren. Niet omdat zij het onmogelijke kan bewerken, maar omdat zij in staat is het onverwachte te ontvangen. Dit is Dorothy Day. Zij was een Amerikaanse vrouw die in de linkervleugel van de Amerikaanse politiek opereerde toen ze jong was. Er staat altijd in biografieën: Ze was een communiste maar Amerikanen hebben niet zo heel veel ideeën over hoe die linkervleugel helemaal in elkaar zit. Wij zouden haar denk ik bij het anarchisme(?) plaatsen, maar in ieder geval hoorde ze bij de uiterste linkervleugel van de politiek. Zij werd katholiek. O.a. omdat ze een kind kreeg, en dat kind wilde laten dopen, en ze werd katholiek. Maar ze hield haar activistische verleden vast. Zij startte een krant (The Catholic Worker), en zij startte huizen waar mensen in de crisis van de jaren dertig, die letterlijk niks hadden, die het hele land doorgetrokken waren om misschien ergens anders een baan te krijgen, waar ze konden worden opgevangen, waar ze een bed hadden en even in bad konden, waar ze brood konden krijgen en koffie. En op de een of andere manier (The Catholic Worker beweging was heel principieel in het niet aannemen van welke subsidie dan ook), ze waren zelfs zo principieel dat ze geen

belastingaftrek wilden vragen want, zeiden ze, dan doen we toch net alsof wij vinden dat de staat eigenlijk onze belasting moet kunnen innen. Nee dat vinden wij helemaal niet, dus we gaan zelfs geen belastingaftrek vragen. Maar op de een of andere manier was er altijd soep, er was altijd brood en er was ook nog geld om het drukken van de krant te betalen. Ik zeg niet dat dit nou de beste business case is voor onze ondernemingen, maar ik wil maar zeggen: Het kon dus blijkbaar wel. Zij kon het ook. D.w.z. niet altijd van harte. Haar dagboeken zijn ook uitgegeven en dan zie je dus zij woonde ook in die huizen met haar dochter. Die dochter is er niet zo heel erg goed van afgekomen, die heeft er niet alleen maar goede herinneringen aan gehad, en zij zelf schrijft ook wel van die dingen op: Nou, ik dacht even rustig in mijn kamer te kunnen gaan zitten, was er weer een vergadering. Of: Ik dacht even lekker in bad te kunnen, ligt er een zwerver in. Ja, dat hoort er natuurlijk ook bij. Maar, en daarom gaat het mij nu, wat zij zichtbaar kon maken en wat ze ook zelf werkelijk zichtbaar kon maken was wat voor haar in psalm 113 staat het er naast, in die icoon in het engels en ik heb het er in het nederlands naast gezet. Zij was getrouwd, een common law huwelijk, wij zouden zeggen een samenlevingscontract, voordat ze katholiek was, maar haar man wilde niet mee. Ze is daarna altijd alleen gebleven, ze had altijd graag een groot gezin gehad. Zij kon dat wat ze uiteindelijk in die huizen van The Catholic Worker kreeg, kon ze zien als haar kinderen die ze uiteindelijk niet maar uiteindelijk toch wel gekregen heeft. Als een vervulling dus van psalm 113: Hij is God, hij vult de armen vanuit het stof, trekt hem omhoog uit het vuil en geeft hem een zetel bij mensen van aanzien uit zijn volk, en dat was voor haar de ontroerende zin: Hij geeft onvruchtbare vrouwen een thuis als een gelukkige moeder van kinderen. Zij kon zien dat zij thuis gekomen was bij de mensen die zijzelf had geholpen. Hier draait iets om wat fundamenteel is voor de Christelijke visie op hoe je met

armoede en gebrek omgaat. Wat deze paus ook weer zo scherp naar voren haalt. Het gaat er niet om dat wij de armen helpen. Het gaat erom dat wij weer zien dat de armen ons iets te bieden hebben. Geen gebrek vullen. Wij met onze overvloed geven een klein stukje aan de ander die gebrek lijdt. Nee, dan blijft alles hetzelfde. Alleen, ja, de verdeling wordt iets anders. Nee, iets fundamenteels. De ander heeft ons iets te geven. Dit is moeilijk. Dit moeilijke, daar gaat de Christelijke traditie over. Dat je iets kunt krijgen van mensen die niks lijken te hebben. Dat als wij niet horen bij degenen die het zwaar hebben in onze samenleving dan deugen we niet. Wij moeten zijn waar het spannend is, waar het moeilijk is, waar het de vraag is of het verder gaat en hoe dan. Daarom kom ik terug bij het begin, enige moeite met die slogan: Zien, Oordelen, Handelen. Alsof dat eerste zien vanaf alle plaatsen kan. Je moet eerst ergens zijn. Je moet ergens het leven delen met mensen waarvoor op een bepaalde manier het leven niet vanzelfsprekend is. Dat kunnen de armen zijn in letterlijke zin maar dat geldt niet alleen voor hen, dat geldt voor heel veel mensen en situaties, ook in je eigen leven. Maar je moet daar naar de vraag: Hoe moet dat nou verder, wat moeten we nou in vredesnaam doen, en dan kunnen we ook weer zien wat er misschien gegeven wordt. In een boek van een Amerikaanse jonge theoloog van een evangelikale richting, die ook een soort gemeenschap heeft gesticht die lijkt op The Catholic Worker, die schreef een keer: Ja, het is nogal logisch dat er bij ons geen wonderen meer gebeuren, we hebben ze ook niet meer nodig. Wij hebben het georganiseerd en wij hebben geen wonderen meer nodig. De wonderen dat ons brood gegeven wordt, wij denken dat we dat al georganiseerd hebben en de mensen die het niet krijgen door de wijze waarop we het georganiseerd hebben die vallen simpelweg buiten ons beeld. Wij denken dat er geen bevrijding uit slavernij meer nodig is omdat onze slaven die zijn er nog wel maar die zien we niet als slaven of we zien ze misschien

wel helemaal niet. Hele gebieden in Afrika waar werkelijk niemand van weet wat er gebeurt. Daar gebeuren de dingen die nog steeds in onze geschiedenis aan de orde zijn. Wij geloven hier dat we de zaken toch redelijk in orde hebben, en de rest van de wereld eigenlijk ook wel, ja niet zo goed als wij natuurlijk. Dat punt, weg dus van dat wereldbeeld, waarin eigenlijk alles geregeld is en nog een beetje beter regelen, terug naar de vraag: En hoe moet het nou verder. Kunnen wij een weg vooruit krijgen? De echte vraag is: Kunnen wij ergens gaan staan waar het uitmaakt wat er met ons gebeurt? Dan kunnen we op een nieuwe manier op weg gezet worden. Dat kunnen we niet zomaar, maar dat is de vraag die aan de kerken op dit moment gesteld wordt, denk ik. Kunnen wij zo staan dat het blijkt dat wij het ook geloven, want alles van ons hangt ervan af. Ooit is de armoedebeweging, waar de Dominicaanse Beweging uit voortgekomen is, ook zo begonnen. Ooit waren er kloosterlingen die zeiden: Ja, het is nogal logisch dat mensen naar onze preek niet meer luisteren want wij komen daar en wij zeggen: Als je nou niet naar ons luistert dan slaan we je kop eraf. Ja, dat is geen uitnodiging, dat is dreigen. Dominicus, en Franciscus op een andere manier, die gingen in plaats daarvan zeggen: Ok, als dan dit de situatie is, dan worden wij net als jullie. Wij lopen ook rond, we hebben niks, we slapen in de huizen waar jullie slapen, we lopen langs de wegen waar jullie lopen. En dan hebben wij het over het evangelie, en als jullie ons daarvoor wat geld willen geven dan is dat mooi, kunnen wij ook eten. Op dat moment gooi je dus letterlijk je zaken in de mand waar je ook van zegt dat je erin gelooft. Dit is het: Ik leef ook van dat, van die boodschap. Nou, als er nou iets een probleem is in de kerken in het algemeen is dat wij dat niet uitstralen. Dat wij iets doen waar wij zo zeer zelf in geloven dat wij werkelijk onszelf daarvoor op het spel zetten. Ik weet niet wat dit betekent, d.w.z. ik heb wel ideeën maar niet zo maar wat het betekent.

Maar hier staan wij nu. Hoe kunnen wij nu op dit punt deze vraag stellen: En waar staan we dan, gaan we dan verder, hoe denken we over onszelf en op welke manier gaan we voort. Dat is de vraag: waar wij staan. En dan is het ergens tussen deze twee iconen in. De ene is een duidelijke, ja hij is wel tamelijk Afrikaans uitgedost, het is toch gewoon een Christus Pantocrator, Christus als degene die uiteindelijk over het universum heerst. Maar in zijn hand is niet: In het begin was het woord b.v., wat vaak het geval is, maar: Alles wat je aan de minste van de mijnen hebt gedaan dat heb je aan mij gedaan. De heersende Christus is degene die zegt dat ie aanwezig is bij degene die het meest kwetsbaar zijn. Dat is de ene. En de andere is een icoon die speciaal gemaakt is voor de congregatie van Mary..., dit is een grote missionaire congregatie in de VS. Je kunt niet heel goed zien of Christus nu achter of voor het prikkeldraad zit en wij misschien wel achter het prikkeldraad. Of hij degene is die van de vrijheid onze gevangenschap ziet of dat hij de gevangene is. In ieder geval op de een of andere manier is ie wel en niet bereikbaar voor ons. Hij is degene die bij ons is en tegelijkertijd degene bij wie we nog maar moeten komen. Nou, en daar staan wij ergens tussen. De ene kant: We weten dat we onder de Christus en deze opdracht staan, aan de andere kant hopen we ook nog maar dat die eindelijk eens een keer doorbreekt. Dat Koninkrijk van U, wordt dat nog wat? Dat is natuurlijk nog niet zo'n gekke bede. Daar staan we. Dat is de kerk. De kerk staat op de plaats waar ze wacht op het Koninkrijk dat nog moet aanbreken. Die plek volhouden dat zouden we weer moeten leren. Want wie weet wat we dan in onze handen krijgen. In plaats daarvan proberen we zelf iets te vaak denk ik onze handen te vullen. En te zeggen: Wij hebben niks nodig. Dus krijgen we ook niks.

Dank u wel.